

Noodzakelijke revisie: economische politiek 2.0

Westerse economieën ervaren telkens opnieuw dat de wereld geen spreadsheet is. De financiële crisis, de pandemie, de energie-schok, geopolitieke breuken – elke keer worden we weer verrast. Waarom?

Economen gebruiken modellen die uitgaan van gladde verdelingen, gemiddelden en kleine aanpassingen. Een wereld waarin risico's netjes rondom gemiddelden bewegen. In de werkelijkheid wordt onze wereld echter geregeerd door extremen: één oorlog, één virus, één bankfaillissement bepaalt meer dan decennia aan gemiddelden. Je kunt de werkelijkheid eenvoudigweg niet voldoende vangen in statistische modellen.

Economische modellen: een goede gids voor economische politiek?

Door zich vast te klampen aan statistische variantie onderschatten economen én politici stelselmatig zeldzame maar verwoestende gebeurtenissen. Onze economie lijkt in de modellen sterk totdat een gebeurtenis in de werkelijke wereld de fragiliteit laat zien. Een toeleveringsketen ingericht op 'just in time' is kwetsbaar. Een met schulden opgeblazen balans oogt optimaal – totdat hij ontploft. Deze ontwerpen zijn niet efficiënt maar broos. Deze broosheid blijft verborgen omdat economen én beleidsmakers de meest waarschijnlijke uitkomst als dé werkelijkheid willen zien.

De tirannie van het meetbare

De obsessie met cijfers veroorzaakt een tweede vertekening. Wat niet te kwantificeren valt, wordt afgedaan als 'soft'. Bbp-groei, inflatie en productiviteit domineren het debat omdat ze cijfers opleveren. Ondertussen blijven de, voor een samenleving, belangrijkste overlevingsfactoren – vertrouwen, institutionele kracht, sociale samenhang, aanpassingsvermogen – buiten beeld. Echter, juist deze 'immateriële' factoren bepalen bij schokken wie breekt en wie buigt. Waarom konden sommige landen tijdens COVID improviseren en sterker uit de crisis komen, terwijl andere struikelden? Niet door hun bbp per hoofd, maar door hun 'onzichtbare' reserve aan veerkracht. Deze verborgen reserve, gebaseerd op kwalitatieve, niet-meetbare grootheden, wordt stelselmatig door economen, beleggers en politici over het hoofd gezien. Met alle risico's van dien.

Het hedendaagse Westerse dilemma

Het Westen heeft zich geoptimaliseerd tot fragiliteit. Ketenstructuren zonder enige buffer, economieën gebouwd op schuld, regeringen, bedrijven én beleggers die gehypnotiseerd zijn door kwartaalcijfers. Tegelijkertijd brokkelen de niet-meetbare fundamenteën af: afnemend vertrouwen in instituties, gepolariseerde politiek, broze sociale contracten, splitsing in de samenleving.

We meten wat makkelijk te meten is, niet wat belangrijk is, en verwarren statistische precisie met kennis. Een model dat een minieme kans op een systeemcrisis geeft, levert een gevaarlijke illusie op, maar niet meer inzicht. Nassim Taleb waarschuwt hiervoor: hoe preciezer de meting, hoe minder je haar moet vertrouwen zodra zij beweert onzekerheid te bevatten.

Van fragiel naar robuust

Het alternatief is niet: betere modellen, maar het loslaten van de illusie dat complexe systemen te beheersen zijn met metingen. Systemen moeten slack, buffers en optimaliteit bevatten. Ze moeten schokbestendig zijn in plaats van eraan ten onder te gaan.

Voor bedrijven betekent dit: meerdere leveranciers, een gezonde balans en strategieën die ook bescherming bieden tegen ondergang. Voor samenlevingen betekent het: investeren in 'onzichtbare' activa zoals vertrouwen, legitimiteit en aanpassingsvermogen. Dit zijn geen 'soft skills' maar noodzakelijke bestanddelen van een infrastructuur voor overleven.

De strategische noodzaak

Het grootste risico van vandaag is geen tekort aan kapitaal of trage technologieadoptie, maar het overheersende, naïeve geloof in goed meetbare risico's. De volgende schok zal wederom uit een onverwachte hoek komen en kwetsbare systemen die voor efficiëntie zijn geoptimaliseerd, weer verwoesten.

Politieke leiders moeten niet voornamelijk sturen op zichtbare cijfers, maar veel meer oog hebben voor het belang van kwalitatieve fundamenteën voor de samenleving. De robuustheid van een economie én een samenleving is veel meer dan de cijfermatige uitkomst van welk economisch model dan ook. ■

Door **Thijs Jochems**,
Adviseur en Private
Investor